

**Герасимова Анжелика Николаевна Учитель-логопед
МБДОУ ЦРР - д/с №23 “Цветик-семеицветик” Якутск/ГО Якутск**

**Аһаҕас логопедической дьарык кэнспиэгэ
Темата: “Кыһын уонна кыстыыр көтөрдөр”.**

Бөлөбө: оскуола иннинээҕи саастах бөлөх.

Сыала: кыһын уонна кыстыыр көтөрдөр тиэмэтигэр оҕо билиитин кэнэтии.

Соруктара:

Үөрэтии: кыһын уонна кыстыыр көтөрдөр туһунан билиини чуолкайдааһын.

Сайыннарыы: оҕо тылын саппааһын байытыы; ситимниир тылы сайыннарыы; оҕо боппуруска толору эппиэти биэрэрин ситиһии; оҕо истэр дьобуруун сайыннарыы; тарбахтарын былчыннарын сайыннарыы, өйдөрүн, толкуйдуур дьобурдарын, болҕомтолоох буолууларын ситиһии.

Иитии: оҕоҕо төрөөбүт айылҕатыгар тапталы уонна харыстабыллаах сыһыаны иитии.

Туттуллар тэриллэр: доска, магнит, И.Шишкин «Кыһын» хартыыната, иһиттэр, муус уонна хаар, мээчик, кыстыыр көтөрдөр хартыналара, соруудахтаах илиис, харандаас.

1. Тэрээһин

Оҕолор киирэллэр кабинетка, доскаҕа И.Шишкин «Кыһын» диэн хартыыната ишиллэн турар. Ол бириэмэҕэ куустэх тыал тыаһа иһиллэр, оҕолор остуолга ололор.

- Оҕолор, билигин дьыл ханнык кэмэй? Саамай сөп, кыһын. Кыһын уонна кини бэлиэлэрин туһунан тугу билэргитин санаан. Кыһын бэлиэлэрин этитэлээн эрэ.

Кыһын уонна бэлиэлэрин туһунан кэпсэтии

- Киирбиккитигэр туох тыаһын иһиттигит?

Тыас (тыал) туһунан кэпсэтии

- Маладьыастар, тыалбыт тыаһа куустээх, тымныы, кыһырбыт.

2. Эрчиллии «Сытынан бил».

Логопед оҕолорго харахтарын симтиннэр диэн этэр, иһиккэ муус уонна хаар сыттатар.

- Оҕолор, өрө тыынныбыт муннубутунан, саанныгытын таһаарбакка. Туох сыта кэлэрий? Иһиккэ туох сытара буолуой?

Оҕолор туох дии санаабыттарын кэпсиһиллэр. Логопед оҕолорго харахтарын арыттарар уонна иһиттэри оҕолор иннигэр уурар.

- Туох эбитий оҕолор? Эниги иннигитигэр муус уонна хаар. Сөпкө эппит эбиккит ду? Хаар уонна муус сыта бээтинэн суох, арай тугу эрэ эптэхинэ баар буолуон сөп.

3. Эрчиллии «Тэҥнээ уонна кэпсээ».

Логопед оҕолорго кыра хаар уонна муус ыларар.

– Бу оџолор кыһын сүрүн бэлиэлэрэ хаар уонна муус буолар. Тэннээн көрүн уонна кэпсээн эрэ тугу билэргитин.

Оџолор муус уонна хаар туһунан кэпсиллэр

- Наһаа учугэй. Маладьыастар!

Логопед оџолорго салфетка тархатар, иһиттэри хомуйар атын сиргэ.

4. Кыһын уонна бэлиэлэрин туһунан бэсиэдэ

- Оџолор, эрдэ кыһын туһунан кэпсэппиппит, тугу ойдоон хаалбыккытый?

Оџолор эппиэттэрэ

Логопед оџолор болџомтолорун хартыынаџа уурар

- Көрүн эрэ, оџолор, эһи иннигитигэр хартыына ыйанан турар И. Шишкин «Зима», харыйалардаар тыа уруһуйдаммыт. Хартыынаны учугэйдик көрүн эрэ. Уонна мин боппуруостарбар хоруйдаарын. Төлөрү эппиэттибит.

1. Дьыл ханнык кэмэй хартыыналарга?

2. Сиргэ уонна мастарга туох сытарый?

3. Кыһын мастар хайдахтарый?

4. Халлаан хайдаџый?

5. Салгын?

6. Тыаџа туох тыаһырый?

- Маладьыастар, таба эппиэттэри биэрбиккитигэр, аны билигин остуолтан тахсыахха уонна сынһана таарыйа мээчигинэн онһуохайын.

5. Мээчиги кытта онһуу «Кыстыыр көтөрдөрү аатта»

Логопед оџолору кобуоргэ таһаарар, төгүрүккэ туруорар уонна мээчиги ылар.

- Оџолор, онһуубут аата «Кыстыыр көтөрдөрү аатта». Билигин мин эһиэхэ мээчиги быраџыам учаратынан, ону эһиги хабан баран кыстыыр көтөрү ааттыгыт уонна кини туһунан кэпсиигит. Илиилэрбитин бэлэмниибит.

- Мин холобур этиэм: кыстыыр көтөрүм – тураах, кини хара дьуһуннээх, уһун тумсулаах, даах-даах диэн дааџырхас куоластаах. Салџыы эһи көтөргүтүн талан баран кэпсээн.

- Маладьыастар, кыстыыр көтөрдөрү ойдуур эбиккит.

6. Эрчилли «Сүһүөххэ араарталаа».

Логопед оџолору остуолга олордотолуур

- Ааттабыт кыстыыр көтөрдөрбүт ааттарын билигин сүһүөхтэргэ араарыахха, учарытынан биирдии биирдии тахсабыт уонна көтөрү талан баран доскаџа ыйыыбыт. Уонна сүһүөххэ араарабыт, таһынабыт.

Оџолор талбыт көтөрдөрүн сүһүөхтэргэ араараллар

- Маладьыастар.

7. Эрчилли «Тух ыларыйда?»

Оџолор болџомтолорун доскаџа тардабыт

- Досканы учугэйдик көрүн, көтөрдөр ханна туралларын өйдөөн. Мин миэстэлэрин уларытыам ону эһиги таайахтааххыт ханнык көтөр миэстэтин уларыппытын. Бэлэмнит дуо? Харахпытын сабабыт уонна мин эттэхпинэ аһаарын.

Миэстэлэрин уларыта онньуубут

- Маладьыастар, учугэйдик ойдоон хаалбыккыт.

8. Эрчилли «Болџомтолоох буол!»

Биир оџо кумааџылары тарџатар уонна харандаастах иһити уурар.

- Көрүн эрэ, оџолор, ханнык көтөрдөр уруһуйдаммыттарый? Саамай сөп: кус, ымыы, хараначчы. Кыстыыр көтөрү булан штриховкалыыбыт. Харандааспытын учугэйдик, сөпкө тутабыт, хайдах тутаргытын көрдөрүн эрэ. Ыксаабакка ыраастык сурааһыннары тардабыт.

Оџолор көтөрү булан штриховкалыылар.

- Маладьыастар, хайдах онгорбуккутун көрдөрүн эрэ.

Логопед оџолор улэлэрин сыаналыыр

- Ааккытын сурунун уонна миэхэ туттарабыт.

9. Тумук

Оџолор тугу гыммытарын, сөбүлээбиттэрин, ханна ыараханын кэпсиллэр.

- Оџолор, кыһын Саха сиригэр олус тымныы буолар, онон халыннык тагнабыт. Кыра табаарыстарбыт кыстыыр көтөрдөр таһырдыа олороллор, кинилэр халын туулэхтэр онон томмоттор. Ас буларга ыарахан, тоџо диэтэргин кыһын барыта хаар буолар. Айылџабыт уонна үөһнэр-көйүүрдэр утуйаллар. Онон оџолор, тугунан биьи көмөлөһүөхпутун сөбүй? Саамай сөп, ас бэрсэбит. Көтөрдөр тугу сииллэрий? Сиэмэ, куруппа, эбиэс, сыа, хаппыт килиэп бытархайын. Онон оџолор, кыра табаарыстарбытыгар көтөрдөргө көмөлөһө сылдыахха.

- Болџомтоџут иһин махтал, аныгыс дьарыкка кэтэһэбин.